

การประเมินผลการฝึกอบรมหลักสูตรการดูแลผู้สูงอายุของนักบริบาลผู้สูงอายุ
ตำบลแม่มอก อำเภอลำปาง จังหวัดลำปาง

Evaluation of Elderly Caregiver Training Courses at Mae Mok Sub District

Thoen, Lampang Province

วาสนา อาจสาลิกรณ*

Watsana Atsalikorn

จิรพร เหล่าธรรมทัศน์**

Jiraporn Laothamatas

จิระ ประสพธรรม***

Jira Prasoptham

รัชฎากร วินิจกุล****

Russadakorn Vinijkul

Received : December 9, 2021

Revised : March 11, 2022

Accepted : March 31, 2022

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อประเมินผลหลักสูตรการฝึกอบรมการดูแลผู้สูงอายุของนักบริบาลตำบลแม่มอก อำเภอลำปาง จังหวัดลำปาง เป็นการวิจัยเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ ดำเนินการวิจัยโดยผู้ให้ข้อมูลหลัก จากผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการจัดทำหลักสูตร การฝึกอบรมนักบริบาล และการให้บริการหลังจบหลักสูตร เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสอบถาม แบบสัมภาษณ์เชิงลึก และสนทนากลุ่ม การรวบรวมและวิเคราะห์

*อาจารย์ประจำสาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร

Lecturer of Public Administration Faculty of Humanities and Social Sciences Kamphaeng Phet Rajabhat University

**คณบดีคณะเทคโนโลยีวิทยาศาสตร์สุขภาพ วิทยาลัยวิทยาศาสตร์การแพทย์เจ้าฟ้าจุฬาภรณ ราชวิทยาลัยจุฬาภรณ์

Dean of Faculty Faculty of Health Science Technology, HRH Princess Chulabhorn College of Medical Science, Chulabhorn Royal Academy

***อาจารย์ประจำสาขาวิชาการตลาด คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี

Lecturer of Marketing Department Faculty of Management Science Thepsatri Rajabhat University

****อาจารย์ประจำสาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร

Lecturer of Public Administration Faculty of Humanities and Social Sciences Kamphaeng Phet Rajabhat University

ข้อมูลใช้สถิติโดยการหาค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน สร้างข้อสรุปแบบอุปนัย และเขียนพรรณนาผลการวิจัย พบว่า กลุ่มผู้ให้ข้อมูลมีความคิดเห็นการประเมินผลการฝึกอบรมหลักสูตรการดูแลผู้สูงอายุในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ได้แก่ (1) บริบท (2) ปัจจัยเบื้องต้น (3) กระบวนการ และ (4) ผลผลิต และความสอดคล้องกับการประเมินความพึงพอใจต่อหลักสูตรในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด และผลการประเมินผลด้าน (1) การประเมินปฏิภณียา หลักสูตรมีการวางแผนการเรียนรู้ที่เกิดจากความร่วมมือของชุมชน ประชาสังคม และเครือข่ายบุคลากรจากสถาบันทางการแพทย์ และสาธารณสุขที่มีความรู้ ความเชี่ยวชาญ ทั้งในและนอกพื้นที่ มีการนำภูมิปัญญาการนวดแผนไทยของชุมชนมาประยุกต์ใช้ (2) การประเมินการเรียนรู้ หลักสูตรมีทั้งภาคทฤษฎี และภาคการฝึกปฏิบัติหลากหลายกรณี มีแหล่งฝึกประสบการณ์และบุคลากรที่มีศักยภาพเป็นแบบอย่างที่ดีและมีจิตอาสาปฏิบัติต่อผู้ป่วยด้วยความรักความเข้าใจ (3) การประเมินพฤติกรรม นักบริบาลที่จบหลักสูตร ได้รับการตอบรับในจ้างงาน จากความโดดเด่นในเรื่องจิตอาสา รักการบริการ (4) การประเมินผลลัพธ์ หลักสูตรสามารถสร้างความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นกับนักบริบาลในด้านเศรษฐกิจ คือ การสร้างรายได้และโอกาสการมีงานทำ ด้านสังคมและชุมชน สามารถยกฐานะทางสังคมให้เกิดความภาคภูมิใจในอาชีพเป็นที่ยอมรับ และความสุขจากการได้มาทำงานในชุมชนตนเอง ด้านสิ่งแวดล้อม หลักสูตรทำให้เกิดการบริบาลที่มีความปลอดภัยจากการใช้ประโยชน์จากทุนทางธรรมชาติของชุมชน

คำสำคัญ : การประเมินผล/ หลักสูตรการดูแลผู้สูงอายุ / นักบริบาลผู้สูงอายุ

ABSTRACT

This research study had an objective to evaluates the results of the elderly caregiver training courses at Mae Mok Sub-district, Thoen District, Lampang Province. It is a quantitative and qualitative research. This study collected data primarily from those involved in the preparation of the course syllabus development, implementation of the training courses, and provision of post-training service. Questionnaires, in-depth interviews and focus groups were used as research tools. The data were analyzed using percentages, mean scores, standard deviation, analytic induction, and analytical description. The study results showed that the evaluation participants were highly satisfied with all four evaluated aspects of the training courses: (1) context, (2) inputs, (3) process, and (4) outputs. The study findings also revealed that the training courses' strengths supported the participants' level of satisfaction. The strengths of the training courses were as follows: (1) participation-The courses were well designed and organized by involving community members, civil society, medical institution personnel, and health care personnel with the application of the wisdom of Thai traditional massage as well; (2) learning-The training courses focused on both theory and practice. The course engaged several internship programs and qualified instructors who are role models in supporting the

elderly with love and understanding.; (3) reputation - After the completion of the training, the graduates were attracted to jobs and employment due to their high reputation of volunteer spirit and service love.; and (4) outcomes – The training courses had changed the caregivers’ lives. They were employed and earned a salary. They caregivers were proud of themselves as they were well accepted and respected in the community. They were happy to contribute and work for their community and able to make use of the community’s natural capital.

Keywords : Evaluation / Elderly Caregiver Training Course / Elderly Caregiver

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

แนวโน้มของสังคมโลกยุคปัจจุบันพบว่าประเทศต่างๆ ทั่วโลกมีจำนวนประชากรสูงอายุเพิ่มมากขึ้นทุกปี และมีสัดส่วนเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง องค์การสหประชาชาติคาดการณ์ว่า ช่วงปี 2001-2100 (พ.ศ. 2544-2643) จะเป็นศตวรรษแห่งการก้าวเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุโลก แต่ละประเทศจะเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุแตกต่างกันไปตามสภาพแวดล้อม และการพัฒนาในด้านต่างๆ ที่ทำให้ผู้สูงอายุมีอายุยืนเพิ่มขึ้น เช่น การพัฒนาด้านการแพทย์ ความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ และโภชนาการทางด้านอาหาร เช่นเดียวกับประเทศไทยที่มีสัดส่วนผู้สูงอายุเพิ่มมากขึ้นอย่างต่อเนื่อง ซึ่งความจริงประเทศไทยเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุ ตั้งแต่ปี 2548 เรามีผู้สูงอายุ 10.4% และในปี 2564 จะเข้าสู่ สังคมสูงอายุโดยสมบูรณ์ ตามหลักเกณฑ์ที่ว่า “คนแก่” อายุ 60 ปีขึ้นไป มากกว่า 20% ของประชากรทั้งประเทศ (Department of Mental Health, 2020) ส่งผลกระทบต่อทรัพยากรต่าง ๆ ทั้งในด้านสังคมและสุขภาพ

ประเทศไทยมีการขับเคลื่อนการดำเนินงานด้านผู้สูงอายุภายใต้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 โดยการประกาศใช้พระราชบัญญัติผู้สูงอายุ พ.ศ. 2546 ยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี และแผนผู้สูงอายุแห่งชาติ ฉบับที่ 2 (พ.ศ. 2545-2564) เพื่อให้การคุ้มครอง ส่งเสริม สนับสนุน ศักยภาพ และพิทักษ์สิทธิผู้สูงอายุตามสิทธิที่พึงได้รับ สามารถดำรงชีวิตได้อย่างมั่นคง และมีคุณภาพชีวิตที่ดี ก่อให้เกิดการบูรณาการในการทำงานระหว่างหน่วยงานต่างๆ ทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาสังคม และเพื่อให้คนทุกวัยมีคุณภาพชีวิตที่ดีในสังคมสูงอายุ ทำให้ทุกภาคส่วนให้ความสนใจและพยายามศึกษาแบบแผน วิธีการสร้างหลักสูตร บุคลากรและสังคมเพื่อรองรับสถานการณ์ ทั้งนี้ภาครัฐได้มีการสนับสนุนการให้บริการซึ่งเป็นการดูแลผู้สูงอายุที่มีภาวะเจ็บป่วยให้มีคุณภาพชีวิตที่ดี โดยให้มีการฝึกอบรม ผู้ดูแลทั้งที่เป็นวิชาชีพ และไม่ใช่วิชาชีพอย่างเหมาะสมและมีมาตรฐาน เพื่อเป็นการคุ้มครองผู้สูงอายุมิให้ถูกละเมิด ทั้งการดูแลที่บ้านสำหรับผู้สูงอายุ กลุ่มพึ่งพา และการดูแลสุขภาพผู้สูงอายุที่บ้าน จากหลักการและแนวทางการพัฒนาทำให้เกิดกระบวนการสร้าง “นักบริบาลผู้สูงอายุแม่หมอหลั่นลำไยโคโนมี” ในพื้นที่ตำบลแม่หมอก อำเภอดงเจน จังหวัดลำปาง ซึ่งเป็นตำบลต้นแบบนักบริบาลผู้สูงอายุ ที่เกิดขึ้นจากประชาชนในชุมชนเองที่ตื่นตัวและเล็งเห็นโอกาสภายใต้การเปลี่ยนแปลงโครงสร้างทางสังคม

ทั้งนี้โครงการฝึกอบรมหลักสูตรนักบริหารผู้สูงอายุ ริเริ่มดำเนินการจัดทำหลักสูตรโดยการประสานและ การมีส่วนร่วมจากชุมชน และภาคประชาสังคมภายใต้กลุ่มที่มีชื่อว่า “ชมรมแม่มอกหลั่นลำอีโคโนมี ” พร้อมกับความร่วมมือองค์กรเครือข่ายในการร่วมจัดทำหลักสูตรภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติที่เป็นหน่วยงาน สถาบันการศึกษาด้านวิทยาศาสตร์สุขภาพ องค์กรด้านสาธารณสุข และหน่วยงานภาครัฐที่อยู่ในเขตใกล้เคียง อาทิ การสนับสนุนแหล่งฝึกประสบการณ์ในสถานบริการที่มีความแตกต่างหลากหลายทางวิชาชีพ การสร้างความเข้าใจในการจัดทำโครงสร้างหลักสูตรตามกรอบมาตรฐานของกรมอนามัย 80 ชั่วโมงและ 420 ชั่วโมง ณ ตำบลแม่มอก อ.เถิน จ.ลำปาง จนสามารถผลิตนักบริหารผู้สูงอายุที่มีอัตลักษณ์จากภูมิปัญญา จิตบริการที่สามารถรวมกลุ่มกันออกให้บริการ ตามชุมชนในเขตพื้นที่และนอกเขตพื้นที่ สามารถสร้างชุมชนเข้มแข็งจากการสร้างนักบริหารที่มาจากคนในชุมชน ด้วยการมีส่วนร่วมจากหุ้นส่วนทางสังคมอย่างบูรณาการ สร้างรายได้ ควบคู่กับการสร้างคุณค่าในตัวเองด้วยการพัฒนาโลกที่เอื้อต่อการอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุขพร้อมรับใช้สังคมสูงวัย ภายใต้ความมีมาตรฐานแห่งวิชาชีพ เป็นที่ยอมรับของสังคม

ดังนั้นผู้วิจัยจึงต้องการประเมินผลหลักสูตรฝึกอบรมการดูแลผู้สูงอายุของนักบริหารชมรมแม่มอกหลั่นลำอีโคโนมี ภายใต้เครื่องมือการประเมิน ของสตฟเฟิลบีม (Stufflebeam, D.L., 1971) หรือซีบีโมเดล (CIPP Model) และ เคิร์ก แพททริก (Kirkpatrick, D.L., 1960) เพื่อสะท้อนกระบวนการที่จัดขึ้นอย่างเป็นระบบ และศักยภาพในภาพรวมที่เป็นผลลัพธ์ กิจกรรมต่างๆ ความรู้ ความสามารถ ทักษะ ทศนคติ และความชำนาญในการปฏิบัติ ซึ่งหลักสูตรฝึกอบรมจะประสบความสำเร็จ ขึ้นอยู่กับคุณภาพและประสิทธิภาพของหลักสูตร การประเมินหลักสูตรฝึกอบรมจึงเป็นกระบวนการหาคำตอบว่าหลักสูตรที่จัดขึ้นถูกต้องตามหลักการและสัมฤทธิ์ผลตามวัตถุประสงค์ที่ได้ตั้งไว้เพียงไรและการให้ข้อมูลย้อนกลับที่สามารถนำมาใช้ในการปรับปรุงการดำเนินงานของหลักสูตรให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น ทำให้ทราบข้อบกพร่อง จุดเด่น จุดด้อย และทราบว่าหลักสูตรได้บรรลุวัตถุประสงค์ตามเป้าหมายเพียงใด รวมถึงช่วยให้ได้ข้อมูลที่เป็นสำหรับการนำไปใช้ในการตัดสินใจที่เกี่ยวกับการนำหลักสูตรไปดำเนินโครงการ เพื่อเป็นต้นแบบในการนำไปพัฒนาในพื้นที่เดิม พื้นที่ใกล้เคียงและต่างพื้นที่ทั้งในปัจจุบันและในอนาคต

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อประเมินผลหลักสูตรฝึกอบรมการดูแลผู้สูงอายุของนักบริหารตำบลแม่มอก อำเภอกอเถิน จังหวัดลำปาง

วิธีดำเนินการวิจัย

ผู้วิจัยใช้เทคนิคเชิงปริมาณ และเทคนิคเชิงคุณภาพ โดยมีขั้นตอนการดำเนินการวิจัย ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การประเมินโดยใช้เทคนิคเชิงปริมาณ (Quantitative) มีรายละเอียดต่อไปนี้

1) ผู้ให้ข้อมูล คือ ผู้ผ่านการการอบรมหลักสูตรนักบริหารผู้สูงอายุทั้งหมดจำนวน 90 คน

2) เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถามการประเมินผลการฝึกอบรมหลักสูตรการดูแลผู้สูงอายุ

ที่มีโครงสร้างตามรูปแบบของ CIPP Model ได้แก่ (1) บริบท (2) ปัจจัยเบื้องต้น (3) กระบวนการ และ

(4) ผลผลิต และแบบสอบถามความพึงพอใจต่อหลักสูตร มีทั้งหมด 4 ชุดดังนี้

ชุดที่ 1 ประเมินผลการฝึกอบรมหลักสูตรการดูแลผู้สูงอายุ

ชุดที่ 2 การประเมินความพึงพอใจของนักบริบาลที่มีต่อหลักสูตรการดูแลผู้สูงอายุ

ชุดที่ 3 การประเมินความพึงพอใจของหัวหน้างาน/ผู้ควบคุมที่มีต่อนักบริบาลที่ผ่านการอบรมหลักสูตรการดูแลผู้สูงอายุ

ชุดที่ 4 การประเมินความพึงพอใจของผู้ใช้บริการที่ไม่ใช่หน่วยงานที่มีต่อนักบริบาลที่ผ่านการอบรมหลักสูตรการดูแลผู้สูงอายุ

3) การรวบรวมข้อมูล คือ การแจกแบบสอบถามและอธิบายความเข้าใจในการตอบคำถามทั้งในพื้นที่และออนไลน์

4) การวิเคราะห์ข้อมูล คือ การหาค่าร้อยละ และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน สร้างข้อสรุปแบบอุปนัยและเขียนพรรณนา

ขั้นตอนที่ 2 การประเมินโดยใช้เทคนิคเชิงคุณภาพ (Qualitative) มีรายละเอียดต่อไปนี้

1) ผู้ให้ข้อมูล คือ ใช้การคัดเลือกโดยใช้วิธีการแบบเจาะจง (Purposive Sampling)

เนื่องจากกลุ่มเป้าหมายที่ศึกษา มีลักษณะที่ตรงตามการศึกษาตามวัตถุประสงค์ เป็นการเลือกผู้ให้ข้อมูลสำคัญที่มีลักษณะตามความต้องการของผู้วิจัยผู้ให้ข้อมูลหลัก (Key Informants) กำหนดเกณฑ์เป็นคุณลักษณะเฉพาะเจาะจง ได้แก่ ชุมชนแม่หมอกหล่นลำโคโนมี 7 คน คือ คณะกรรมการกลุ่มชุมชนแม่หมอกหล่นลำโคโนมีตามโครงสร้างการบริหารจัดการ กลุ่มผู้บริหารจัดการหลักสูตร 3 คน คือ ผู้ริเริ่มแนวคิดการจัดโครงการฝึกอบรมหลักสูตรการดูแลผู้สูงอายุของนักบริบาลผู้สูงอายุ ตัวแทนผู้ใช้บริการ 5 คน คือ ผู้ใช้บริการที่อยู่ในพื้นที่ตำบลแม่หมอก อำเภอเถิน จังหวัดลำปาง ตัวแทนบุคลากรในแหล่งฝึกประสบการณ์หรือหัวหน้าหน่วยงาน 9 คน คือ บุคลากรแหล่งฝึกประสบการณ์ในจังหวัดลำปาง โรงพยาบาลเถิน โรงพยาบาลแม่เริงลำปาง โรงพยาบาลเวชารักษ์ลำปาง โรงพยาบาลแวนแชนด์เวิร์ด โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลบ้านกุ่มเนื่อง โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลแม่หมอกกลาง ตัวแทนผู้เข้ารับการอบรมนักบริบาลผู้สูงอายุ 6 คน คือ นักบริบาลผู้สูงอายุที่จบหลักสูตรและมีประสบการณ์ทำงานไม่น้อยกว่า 1 ปี และตัวแทนประชาชนในตำบลแม่หมอก 5 คน คือ ผู้ที่สนใจจะเข้าร่วมในโครงการ รวมทั้งหมด 35 คน

2) เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสัมภาษณ์การสนทนากลุ่ม (Focus Group) และแบบสัมภาษณ์เชิงลึก (In depth interview) ตามรูปแบบการประเมินของเคิร์ก แพททริก 4 ด้าน ได้แก่ ประเมินปฏิกิริยา (Reaction) ประเมินการเรียนรู้ (Learning) ประเมินพฤติกรรม (Behavior) และประเมินผลลัพธ์ (Results)

3) การรวบรวมข้อมูล คือ การสนทนากลุ่ม (Focus Group) และการสัมภาษณ์เชิงลึก (In depth interview) ลงพื้นที่เก็บข้อมูลทั้งในพื้นที่และออนไลน์ ประเด็นคำถามอาจมีการปรับยืดหยุ่นให้เหมาะสมกับสภาพบริบท คือ ให้แต่ละกลุ่มตอบตามประเด็นคำถาม จัดบันทึกข้อมูลลงในกระดาษ และบันทึกลงบนเครื่องบันทึกเสียง วิเคราะห์ ตรวจสอบความถูกต้องสมบูรณ์ของข้อมูลด้วยวิธีการตรวจสอบแบบสามเส้า ได้แก่ ด้านข้อมูล ด้านผู้วิจัย และด้านวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล

4) การวิเคราะห์ข้อมูล คือ การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงเนื้อหา พิจารณาความสอดคล้องของความคิดเห็น และความเป็นไปได้ของข้อมูล สร้างข้อสรุปแบบอุปนัย และเขียนพรรณนา

สรุปผลการวิจัย

ผลการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยแบ่งการนำเสนอเป็น 2 ประเด็น

1. ประเมินผลการฝึกอบรมหลักสูตรการดูแลผู้สูงอายุของนักบริบาล ตำบลแม่มอก อำเภอเถิน จังหวัดลำปาง สรุปผลการวิจัยเชิงปริมาณ โดยใช้รูปแบบการประเมินซิโม่เดล 4 ด้าน คือ ด้านบริบท ด้านปัจจัยนำเข้า ด้านกระบวนการ ด้านผลผลิต มีความคิดเห็นสอดคล้องในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ค่าเฉลี่ย 4.24 และการประเมินความพึงพอใจของนักบริบาลที่มีต่อหลักสูตรการดูแลผู้สูงอายุ ในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุดค่าเฉลี่ย 4.37 และจากการวิเคราะห์ค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน เป็นรายด้าน พบว่า

1.1 ด้านบริบท มีความคิดเห็นที่สอดคล้องในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุดมีค่าเฉลี่ย 4.22 เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อเรียงจากมากไปหาน้อย พบว่า หลักสูตรพัฒนาผู้เรียนให้มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับผู้สูงอายุ มีค่าเฉลี่ย 4.44 รองลงมาคือ หลักสูตรพัฒนาผู้อบรมให้มีความรู้ด้านการบริบาล มีค่าเฉลี่ย 4.37 ตามด้วยหลักสูตรพัฒนาผู้เรียนให้มีความรู้การดูแลผู้สูงอายุกลุ่มพึ่งพิงที่พอช่วยเหลือตนเองได้ และกลุ่มติดเตียงมีความซับซ้อน มีค่าเฉลี่ย 4.36 ตามด้วยหลักสูตรพัฒนาผู้เรียนให้มีความรู้ที่เกี่ยวข้องกับตัวผู้ดูแล การดูแลสุขภาพกายและสุขภาพจิตของผู้ดูแล มีค่าเฉลี่ย 4.25 ตามด้วยประเด็นหลักสูตรพัฒนาผู้เรียนให้มีความเข้าใจ มีความรู้ความเข้าใจและทักษะการส่งเสริมฟื้นฟูสุขภาพผู้สูงอายุ กลุ่มพึ่งพิงและซับซ้อน ตามด้วยหลักสูตรพัฒนาผู้อบรมให้มีความรู้เชิงวิเคราะห์ มีค่าเฉลี่ย 4.21 หลักสูตรพัฒนาผู้อบรมให้มีทักษะการใช้เทคโนโลยี มีค่าเฉลี่ย 4.06 และหลักสูตรพัฒนาผู้เรียนให้มีจรรยาบรรณในวิชาชีพ มีค่าเฉลี่ย 4.05 ตามลำดับ และลำดับที่น้อยที่สุด คือ หลักสูตรพัฒนาผู้เรียนให้มีความรู้ด้านการบริหารจัดการการบริบาล มีค่าเฉลี่ย 4.00

1.2 ด้านปัจจัยนำเข้า มีความคิดเห็นที่สอดคล้องในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ย 4.23 เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อเรียงจากมากไปหาน้อย พบว่า อาจารย์/วิทยากรผู้อบรมมีคุณสมบัติตรงตามศาสตร์ที่สอน มีค่าเฉลี่ย 4.42 รองลงมาคือ อาจารย์/วิทยากรผู้อบรมมีความรู้ความสามารถและเชี่ยวชาญเฉพาะ มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด 4.41 ตามด้วยค่าอบรมในหลักสูตรมีความเหมาะสม มีค่าเฉลี่ย 4.25 ตามด้วยคู่มือหลักสูตรมีพอเพียงกับจำนวนผู้อบรม มีค่าเฉลี่ย 4.24 ตามด้วยเอกสารประกอบการอบรมการสอนพอเพียง มีค่าเฉลี่ย 4.22 ประเด็นช่วงเวลาในการจัดการอบรมเหมาะสม มีค่าเฉลี่ย 4.21 ตามด้วยสถานที่มีความเหมาะสมในการติดต่อประสานงาน มีค่าเฉลี่ย 4.18 ตามด้วยข้อมูลเกี่ยวกับการศึกษาของหลักสูตรมีความพอเพียง, สื่อการเรียนการสอนที่อบรมทันสมัย มีค่าเฉลี่ย 4.16 ตามลำดับ และลำดับที่น้อยที่สุด คือ ห้องเรียนมีความเหมาะสม สะดวกสบาย มีค่าเฉลี่ย 4.00

1.3 ด้านกระบวนการ มีความคิดเห็นที่สอดคล้องในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ย 4.24 เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อเรียงจากมากไปหาน้อย พบว่า อาจารย์/วิทยากรผู้สอนมีการใช้สื่อประกอบการอบรมอย่างเหมาะสมกับเนื้อหาทฤษฎีวิชา มีค่าเฉลี่ย 4.35 รองลงมา คือ มีที่ปรึกษาให้ความสะดวกในการติดต่อขอคำปรึกษาในช่วงการอบรม มีค่าเฉลี่ย 4.32 ตามด้วยการอบรมมีการเน้นสอดแทรกจริยธรรมทางวิชาชีพ มี

ค่าเฉลี่ย 4.31 การให้คำแนะนำของที่ปรึกษาที่มีความเหมาะสม มีค่าเฉลี่ย 4.29 อาจารย์/วิทยากรผู้สอนสอนตามเนื้อหาวิชาของหลักสูตร, และมีเกณฑ์การวัดผล ประเมินผลที่เหมาะสมและเป็นธรรม มีค่าเฉลี่ย 4.27 อาจารย์/วิทยากรผู้สอนในรายวิชาให้ความสะดวกในการติดต่อขอคำปรึกษา, มีการจัดแหล่งสถานที่ฝึกปฏิบัติเสริมศักยภาพด้านการบริหารของผู้สูงอายุอย่างเหมาะสม มีค่าเฉลี่ย 4.26 ประเด็นอาจารย์/วิทยากรผู้สอนมีเทคนิคการสอนที่ดี มีค่าเฉลี่ย 4.24 อาจารย์/วิทยากรผู้สอนมีการเตรียมการสอนมาเป็นอย่างดี มีค่าเฉลี่ย 4.23 อาจารย์/วิทยากรผู้สอนมีกระบวนการส่งเสริมให้ผู้อบรมมีทักษะการคิดวิเคราะห์, การสอบประมวลความรู้แต่ละรายวิชามีความเหมาะสมกับหลักสูตร มีค่าเฉลี่ย 4.21 การจัดจำนวนรายวิชาภาคทฤษฎีของแต่ละช่วงการอบรมเหมาะสม, อาจารย์/วิทยากรผู้สอนมีการแจ้งแหล่งค้นคว้าเพิ่มเติมให้ผู้อบรมทราบ มีค่าเฉลี่ย 4.18 ตามลำดับและลำดับที่น้อยที่สุด คือ เจ้าหน้าที่ประสานงานของหลักสูตรมีความเหมาะสม, อาจารย์/วิทยากรผู้สอนกระตุ้นให้ผู้อบรมแสวงหาความรู้ใหม่เพิ่มเติมจากตำรา มีค่าเฉลี่ย 4.16

1.4 ด้านผลผลิต มีความคิดเห็นที่สอดคล้องในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ย 4.26 เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อเรียงจากมากไปหาน้อย พบว่า หลักสูตรเสริมสร้างให้ผู้อบรมเป็นผู้มีลักษณะของจิตบริการและเสริมสร้างให้ผู้เรียน เป็นนักบริหาร นักปฏิบัติ ที่เหมาะสมกับท้องถิ่นและประเทศชาติ มีค่าเฉลี่ย 4.34 รองลงมาคือ หลักสูตรเสริมสร้างให้ผู้อบรมเป็นผู้ที่มีจิตใจในลักษณะสังคมสำนึกตระหนักและรับผิดชอบต่อสังคมชุมชน มีค่าเฉลี่ย 4.27 ตามด้วยหลักสูตรเสริมสร้างให้ผู้อบรมมีความรู้ความเข้าใจในการบริหารจัดการการดูแลผู้สูงอายุ มีค่าเฉลี่ย 4.26 หลักสูตรมีความสอดคล้องกับความต้องการของผู้อบรมเสริมสร้างให้ผู้อบรมสามารถให้คำแนะนำในเรื่องการดูแลผู้สูงอายุแก่บุคคลอื่นๆที่ต้องการแนะนำและสามารถบูรณาการองค์ความรู้ไปสู่การปฏิบัติได้อย่างมีประสิทธิภาพ มีค่าเฉลี่ย 4.23 ตามลำดับและลำดับที่น้อยที่สุด คือ หลักสูตรเสริมสร้างให้ผู้อบรมสามารถวางแผนและบริหารงานการดูแลผู้สูงอายุได้อย่างมีประสิทธิภาพ มีค่าเฉลี่ย 4.19

การประเมินความพึงพอใจของนักบริหารที่มีต่อหลักสูตรการดูแลผู้สูงอายุ ในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ย 4.37 เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อเรียงจากมากไปหาน้อย พบว่า หลักสูตรการดูแลผู้สูงอายุ สามารถสร้างคุณภาพชีวิตที่ดีแก่นักบริหารและครอบครัว มีค่าเฉลี่ย 4.48 รองลงมาคือ สามารถสร้างงาน สร้างอาชีพ สร้างรายได้ ค่าเฉลี่ย 4.47 สามารถพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุให้ดีขึ้น มีค่าเฉลี่ย 4.46 สามารถนำไปสู่อาชีพนักบริหารที่มีมาตรฐาน มีค่าเฉลี่ย 4.44 หลักสูตรมีความทันสมัยสามารถเอาไปใช้ได้เหมาะสมในวิถีชีวิตประจำวันและสามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้จริง มีค่าเฉลี่ย 4.42 และทุกขั้นตอนของการฝึกอบรมสามารถนำไปสู่การปฏิบัติจริง มีค่าเฉลี่ย 4.40 สามารถนำความรู้ ความเข้าใจ ที่ได้รับการอบรมหลักสูตรนี้มาใช้ประโยชน์ในการปฏิบัติงาน มีค่าเฉลี่ย 4.36 การเข้ารับการอบรมในหลักสูตรนี้ช่วยพัฒนาเพิ่มพูนทักษะที่เป็นประโยชน์ต่อการปฏิบัติงานได้ มีค่าเฉลี่ย 4.32 ประเด็นขั้นตอนกระบวนการอบรมของหลักสูตรการดูแลผู้สูงอายุ สะดวกต่อการเรียนรู้และฝึกปฏิบัติ และหลังจากเข้ารับการอบรม ท่านได้รับความรู้ความเข้าใจ ในเรื่องการดูแลผู้สูงอายุ มีค่าเฉลี่ย 4.22 และลำดับสุดท้าย กิจกรรมของหลักสูตรการดูแลผู้สูงอายุเหมาะสมต่อผู้เข้าอบรมทุกช่วงวัย มีค่าเฉลี่ย 4.18

การประเมินความพึงพอใจของหัวหน้างาน/ผู้ควบคุมที่มีต่อนักบริบาลที่ผ่านการอบรมหลักสูตรการดูแลผู้สูงอายุ พบว่าในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ย 4.29 เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อเรียงจากมากไปหาน้อยพบว่า การอบรมหลักสูตรนี้ของนักบริบาลเป็นประโยชน์แก่ผู้มาใช้บริการ ต่อหน่วยงาน มีค่าเฉลี่ย 4.42 รองลงมาคือ ความพึงพอใจที่มีต่อนักบริบาลในภาพรวม มีค่าเฉลี่ย 4.32 การอบรมหลักสูตรนี้สามารถช่วยพัฒนา/เพิ่มพูน ทักษะที่เป็นประโยชน์ ต่อการปฏิบัติงานของนักบริบาลสมาชิกของท่าน มีค่าเฉลี่ย 4.30 นักบริบาลสามารถเพิ่มประสิทธิภาพด้านการบริการของหน่วยงาน มีค่าเฉลี่ย 4.30 นักบริบาลสามารถเพิ่มประสิทธิภาพด้านการบริการของหน่วยงาน มีค่าเฉลี่ย 4.28 หลังจากนักบริบาลสมาชิกของท่านเข้ารับการอบรมแล้ว ทำให้มีผลการปฏิบัติงานที่มีประสิทธิภาพเพิ่มขึ้น และมีค่าเฉลี่ย 4.18 ลำดับสุดท้ายประเด็นนักบริบาลสามารถลดภาระค่าใช้จ่ายในด้านต่างๆ ของหน่วยงานของท่าน มีค่าเฉลี่ย 4.15

การประเมินความพึงพอใจของผู้ใช้บริการที่ไม่ใช่หน่วยงานของรัฐที่มีต่อนักบริบาลที่ผ่านการอบรมหลักสูตรการดูแลผู้สูงอายุ มีความพึงพอใจที่สอดคล้องในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ย 4.33 เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อเรียงจากมากไปหาน้อย พบว่า นักบริบาลมีความรู้ความสามารถในการให้บริการ มีค่าเฉลี่ย 4.42 รองลงมาคือ นักบริบาลให้ข้อมูลหรือคำแนะนำเกี่ยวกับการบำบัดดูแล การรักษาพยาบาลและการปฏิบัติตัวที่เหมาะสมกับการเจ็บป่วย มีค่าเฉลี่ย 4.39 นักบริบาลมีความสุภาพอ่อนโยน มีกิริยามารยาทที่ดี มีค่าเฉลี่ย 4.36 ประเด็นความพึงพอใจต่อนักบริบาลโดยรวม มีค่าเฉลี่ย 4.33 และนักบริบาลมีทักษะในการสื่อสารแก่ผู้รับบริการและญาติผู้รับบริการ มีค่าเฉลี่ย 4.25 ลำดับสุดท้ายประเด็นการติดต่อขอรับบริการจากนักบริบาลให้บริการอย่างเป็นระบบมีขั้นตอนที่เหมาะสม ไม่ยุ่งยาก มีค่าเฉลี่ย 4.21

2. ประเมินกระบวนการหลังผ่านการฝึกอบรมการดูแลผู้สูงอายุของนักบริบาลตำบลแม่มอก อำเภอเถิน จังหวัดลำปาง สรุปผลการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยใช้รูปแบบการประเมินผลโครงการของเคิร์ก แพททริก สรุปผลวิจัยดังกล่าวประเมินเป็น 4 ระดับ ดังนี้

2.1 ผลการประเมินปฏิกิริยา

มุ่งประเมินผลความพึงพอใจของผู้เข้ารับการฝึกอบรม พบว่า บัณฑิตเข้าหรือจุดเริ่มต้นการจัดทำหลักสูตรการดูแลผู้สูงอายุ มาจากการเห็นปัญหาการดูแลผู้สูงอายุในชุมชน และการเปลี่ยนแปลงทางสังคมที่เกิดจากมีประชากรผู้สูงอายุที่เพิ่มสูงขึ้น ประกอบกับมีความต้องการพึ่งพิงดูแลมากขึ้น นักบริบาลผู้สูงอายุจึงบทบาทที่เข้ามาช่วยในการดูแล ซึ่งทำให้เกิดการมีงานทำ มีรายได้เสริม กอปรกับนโยบายของกระทรวงสาธารณสุขให้มีการอบรมผู้ดูแลผู้สูงอายุหรือ Caregiver ผู้ป่วยติดเตียงในท้องถิ่น จึงเป็นที่มาของแนวคิดการจัดทำหลักสูตรการดูแลผู้สูงอายุตำบลแม่มอก ซึ่งหลักสูตรที่พัฒนาขึ้นนี้เป็นหลักสูตรที่ดีและเหมาะสมสอดคล้องกับสังคมปัจจุบันที่เข้าสู่สังคมผู้สูงวัยโดยสมบูรณ์ ตอบโจทย์การแก้ไขปัญหาสังคม ตอบสนองความต้องการของชุมชนได้ เนื่องจากครอบครัวในปัจจุบันนี้ มีการเปลี่ยนแปลงเป็นครอบครัวเดี่ยวมากขึ้น ผู้สูงอายุเมื่อมีการเจ็บป่วยจึงขาดการดูแล ทั้งนี้ลูกหลานหรือคนในครอบครัวได้มาเป็นนักบริบาลจึงสามารถช่วยเหลือบุคคลในครอบครัวได้และได้สร้างโอกาสให้คนมีอาชีพ ยกฐานะทางสังคมของคนด้อยโอกาส การศึกษาน้อย มีรายได้จำกัด สามารถดำเนินชีวิตได้ด้วยตนเองอย่างมีความสุข

ในส่วนของการกระบวนการจัดทำหลักสูตรเป็นความร่วมมือของเครือข่ายฯ คณะแพทยศาสตร์ โรงพยาบาลรามาธิบดี มหาวิทยาลัยมหิดล โรงพยาบาลราชวิทยาลัยจุฬาภรณ์ โรงพยาบาลเถิน สาธารณสุข อำเภอกัน และโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล มีการดำเนินการสอนตามหลักสูตรการบริหารหลักสูตรสำหรับผู้สูงอายุ 80 ชั่วโมง คือ หลักสูตรฝึกอบรมสำหรับผู้ดูแลผู้สูงอายุระดับพื้นฐาน (Basic Course) สำหรับผู้ดูแลผู้สูงอายุ กลุ่มพึ่งพิง ไม่ติดเตียง และ 420 ชั่วโมง หลักสูตรระดับสูง (Advanced Course) สำหรับผู้ดูแลผู้สูงอายุ ติดเตียงและมีอุปกรณ์ ระยะเวลาในการอบรม 4 เดือน คุณสมบัติผู้สมัคร เป็นผู้ที่มีอายุไม่ต่ำกว่า 18 ปี สำเร็จการศึกษาขั้นต้นมัธยมศึกษา ปีที่ 3 เป็นผู้ที่มีความรู้ร่างกายและจิตใจไม่เป็นอุปสรรคต่อการอบรมและการปฏิบัติงาน โดยมีภาคทฤษฎีและภาคฝึกปฏิบัติในสถานที่จริง ในสถานบริการที่มีความแตกต่างหลากหลายทาง ประสบการณ์วิชาชีพ และโครงสร้างการจัดทำหลักสูตร มาจากกลุ่มผู้บริหารหลักสูตรที่มีศักยภาพ ได้ริเริ่มการวางแผนจัดการที่ดี ในการจัดทำหลักสูตรตามมาตรฐานของกรมอนามัย ตั้งแต่วัตถุประสงค์ เนื้อหา การจัดการเรียนรู้ จำนวนเนื้อหาต่อรายชั่วโมง การดำเนินการสอน ควบคุมกำกับ ประเมินผลและออกไปประกาศนียบัตร และที่สำคัญได้บูรณาการการดูแลผู้สูงอายุจากการนำภูมิปัญญาด้านแพทย์แผนไทย เช่น การนวดแผนไทยกับการดูแลแผนปัจจุบันมาประยุกต์ ซึ่งสอดคล้องกับศักยภาพของชุมชนจนทำให้เกิดองค์ความรู้ ในการนำไปต่อยอดและพัฒนาหลักสูตร ทั้งนี้หลักสูตรมีสิ่งสนับสนุนการเรียนรู้ในเรื่องของทุนเรียนฟรี ซึ่งได้รับการสนับสนุนจากการร่วมรับบริจาคกองทุนพัฒนานักบริหารหลักสูตรจากหน่วยงานเครือข่าย ภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาสังคม โดยมีการจัดการโดยกลุ่มชมรมแม่หมอกหลั่นลำไยโคโนมี รวมทั้งวัสดุ อุปกรณ์ ที่ครบถ้วน เอกสารประกอบการสอนที่มีเนื้อหาที่เข้าใจง่าย มีคำแนะนำเพื่อทบทวนความรู้ให้นักบริหารสามารถนำไปใช้ปฏิบัติ หลังจากจบหลักสูตร มีการจัดตารางการเรียนรู้เนื้อหารายวิชาที่เหมาะสม การประสานวิทยากรที่เชี่ยวชาญมาเป็นวิทยากรทั้งในพื้นที่และนอกพื้นที่ เช่น วิทยากรผู้สอนจากโรงพยาบาลรามาธิบดี เรื่อง อายุภาวะสมองเสื่อม วิทยากรจากโรงพยาบาลเถินในเรื่อง โภชนาการเรื่องยา วิทยากรจากหน่วยงานสาธารณสุขอำเภอกันในเรื่อง นวดแผนไทย เป็นต้น

2.2 ผลประเมินการเรียนรู้

มุ่งประเมินความรู้ พบว่า กระบวนการจัดทำหลักสูตร ให้ความสำคัญกับชุมชน โดยให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมการอบรม เริ่มจากการอำนวยความสะดวกโดยใช้วัด เป็นสถานที่จัดการเรียนรู้ ซึ่งการนำศูนย์รวมความศรัทธา เป็นที่ตั้งและจุดเริ่มต้นของการเรียนรู้ ทำให้เห็นว่าการพัฒนาความรู้สามารถเกิดขึ้นได้ในทุกชุมชนที่มีความเข้มแข็งที่มาจาก วัฒนธรรมชุมชน ความถ้อยทีถ้อยอาศัย ในลักษณะเครือญาติ การมีส่วนร่วมของคนในชุมชน และภาคีเครือข่ายที่เห็นความตั้งใจในการพัฒนาเพื่อสร้างทักษะ และทัศนคติมาสนับสนุนการเรียนรู้ จากโรงพยาบาลเถิน โรงพยาบาลมะเร็งลำปาง โรงพยาบาลเวชราชักษ์ โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล และโรงพยาบาลแวนแชนด์วอร์ด ให้ความสำคัญแหล่งฝึกงานรองรับนักบริหารในภาคปฏิบัติ ซึ่งในระยะแรก เป็นการเรียนรู้ลักษณะการดูแลผู้ป่วยเบื้องต้น ระยะที่สองเป็นการใช้เทคนิคขั้นสูง ทั้งนี้กระบวนการฝึกปฏิบัติจริงในสถานพยาบาล ทำให้นักบริหารมีศักยภาพที่มากขึ้นจากการนำความรู้ทักษะไปใช้ในการประกอบอาชีพภายหลังจากจบหลักสูตรเต็มรูปแบบแล้ว ทั้งนี้จะเห็นว่าทัศนคติและพฤติกรรมของ

นักบริบาล จากการฝึกปฏิบัติจริงในโรงพยาบาล พบว่า นักบริบาลมีประสบการณ์มากขึ้นในการดูแลคนป่วยในหลายกรณี รวมทั้งสามารถใช้เครื่องมือ เทคโนโลยีที่เกี่ยวข้องได้มากขึ้น และกิจกรรมบำบัดการฟื้นฟูผู้ป่วย นักบริบาลสามารถเคลื่อนย้ายผู้ป่วย ใช้อุปกรณ์ นำผู้ป่วยสูงอายุออกกำลังกาย การถอด ใส่เสื้อผ้าคนป่วย การดูแลผู้ป่วยติดเตียงได้ตามหลักสูตร นอกจากนี้สิ่งสำคัญที่นักบริบาลได้รับจากวิทยากรหรือครูพี่เลี้ยงทุกคน คือ การสร้างทัศนคติที่ดีในการใช้จิตวิญญาณในการดูแลผู้ป่วย การสร้างกำลังใจ การมีจิตอาสาปฏิบัติต่อผู้ป่วยด้วยความรักความเข้าใจ ซึ่งพยาบาลผู้เป็นครูพี่เลี้ยงสามารถเป็นแบบอย่าง ส่งต่อและเสริมให้นักบริบาลใช้เป็นแนวปฏิบัติที่ดีในการทำงานของตนเองต่อไป

2.3 ผลประเมินพฤติกรรม

มุ่งประเมินพฤติกรรมในงานที่เป็นผลมาจากโครงการฝึกอบรม พบว่า การทำงานของนักบริบาลผู้สูงอายุหลังจบหลักสูตรการดูแลผู้สูงอายุ นักบริบาลมีระบบการบริหารจัดการการส่งมอบการบริการจากชมรมแม่มอกหลั่นลำไยโคโนมี ที่จัดตั้งมาจากความต้องการของชุมชน ทั้งนี้เกิดจากการที่แหล่งฝึกเห็นความสามารถ และศักยภาพของนักบริบาล โรงพยาบาลเถิน จังหวัดลำปาง จึงเสนอความต้องการรับเข้าทำงานในบทบาทหน้าที่เหมือนผู้ช่วยพยาบาลจำนวน 15 คน และความต้องการของชุมชนในตำบลแม่มอกและใกล้เคียงต้องการใช้บริการเพื่อมาดูแลผู้สูงอายุตามบ้าน ซึ่งการกำหนดรายได้ของนักบริบาลเป็นไปตามอัตราค่าแรงขั้นต่ำ ซึ่งทางโรงพยาบาลกำหนดรายได้ประมาณ 10,000 กว่าบาท และการดูแลผู้สูงอายุตามบ้าน ประมาณ 7,000-7,500 บาทต่อเดือน ในการกำหนดค่าตอบแทนนักบริบาลผู้สูงอายุ ขึ้นอยู่กับอาการของผู้ป่วยมีอาการมากหรือน้อย ในอนาคตสังคมที่เปลี่ยนแปลงเป็นสังคมแห่งผู้สูงอายุและลูกหลานทำงานต่างจังหวัด มีผลต่อการจ้างนักบริบาลดูแลผู้สูงอายุมากขึ้น ฉะนั้นการสร้างนักบริบาลในรุ่นต่อไปถือว่าเป็นโอกาสการตกงานน้อยลงและมีการจ้างงานมากขึ้น และแม้ว่าความพึงพอใจในหลักสูตรนักบริบาลในการดูแลผู้สูงอายุอยู่ในระดับมาก แต่เมื่ออยู่ในช่วงเวลาของการฝึกปฏิบัติจริง ในสถานการณ์ที่นักบริบาลต้องใช้ทักษะความสามารถหลายอย่างในการดูแลรักษาผู้ป่วยที่มีอาการหลายอย่าง พบว่า นักบริบาลเกิดความไม่มั่นใจ เกิดการผิดพลาด จนขาดความมั่นใจในตัวเอง ส่งผลให้นักบริบาลขาดความเชื่อมั่นในตนเอง

2.4 ผลประเมินผลลัพธ์

มุ่งประเมินการเปลี่ยนแปลงที่เกิดจากผู้เข้ารับการฝึกอบรม พบว่า หลักสูตรการฝึกอบรมนักบริบาลผู้สูงอายุ ทำให้เกิดผลลัพธ์ที่เกิดจากการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นต่อนักบริบาล ครอบครัว ชุมชน และเครือข่าย ในด้านเศรษฐกิจ จากการสร้างโอกาสที่ดีของคนในชุมชน ที่เกิดการสร้างรายได้เพิ่มและการมีงานทำ เช่น การทำงานที่โรงพยาบาล การดูแลตามบ้าน การมาทำงานที่ศูนย์รับเลี้ยงผู้สูงอายุ หรือบางคนสามารถไปทำงานดูแลผู้สูงอายุในต่างประเทศได้ ด้านสังคม ผู้เข้ารับการอบรมมีความภาคภูมิใจ รักในอาชีพการบริการ มีความก้าวหน้าในวิชาชีพ แม้จะระดับความรู้จะไม่มากนัก (ต่ำกว่าชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6) และทำให้นักบริบาลได้ทำงานที่บ้านและได้อยู่กับครอบครัว คนในชุมชนซึ่งเป็นนักบริบาลดูแลช่วยเหลือกันเองภายในชุมชน ด้านสิ่งแวดล้อม ทำให้เกิดการบริบาลที่มาจากฐานภูมิประวัติศาสตร์ ทุนชุมชนที่มีทรัพยากรธรรมชาติ ป่าไม้ อดมสมบูรณ์ ที่มาจากการอนุรักษ์ รักษาโดยคนในชุมชน และเป็นตำบลปลอดภัยจากเกษตรอินทรีย์

นอกจากนี้ทีมวิทยากรหรืออาจารย์พี่เลี้ยงนักบริบาลทุกคนมีความภาคภูมิใจในงานที่รับผิดชอบนี้มาก ทุกคนภูมิใจไม่คิดว่านอกจากทำหน้าที่พยาบาลดูแลผู้ป่วยแล้ว ยังสามารถเป็นอาจารย์สอนผู้อื่นได้อีก บทบาทที่ได้รับนั้นนอกจากสร้างความภาคภูมิใจแล้วยังนำชื่อเสียงมาสู่โรงพยาบาลให้มีความรู้จึกมากขึ้น และการเป็นแหล่งทำงานให้กับนักบริบาลผู้สูงอายุที่สำเร็จการศึกษาตามหลักสูตร

อภิปรายผลการวิจัย

สรุปผลการศึกษาการประเมินผลการฝึกอบรมหลักสูตรการดูแลผู้สูงอายุของนักบริบาล ตำบลแม่มอก อำเภอลำปาง ดังนี้

ด้านบริบท ผลการวิจัย พบว่า หลักสูตรหลักสูตรฝึกอบรมนักบริบาลผู้สูงอายุ สามารถพัฒนาผู้เรียนให้มีความรู้ความเข้าใจการบริบาลผู้สูงอายุทั้งด้านกายและใจอยู่ในระดับมากที่สุด รวมถึงการพัฒนาทักษะที่เกี่ยวข้องในด้านเทคโนโลยี จรรยาบรรณทางวิชาชีพและการบริหารจัดการอยู่ในระดับมาก ซึ่งตรงกับสภาพปัญหาความต้องการของคนในพื้นที่และสอดคล้องกับแนวทางการพัฒนาในการจัดทำหลักสูตรที่สอดคล้องกับนโยบายของกระทรวงสาธารณสุขในปัจจุบัน คือการเสริมสร้างความร่วมมือ เพื่อยกระดับการให้บริการสาธารณสุขกับประชาชนอย่างทั่วถึง ทั้งนี้หลักสูตรดำเนินการตามหลักสูตรมาตรฐานการบริบาลผู้สูงอายุเพื่อสร้างความรู้ ความเข้าใจ ให้พัฒนาไปในทิศทางเดียวกัน สอดคล้องกับ Thanaboonpuang (2021) วิจัยการประเมินผลหลักสูตรผู้จัดการดูแลผู้สูงอายุ ปีงบประมาณ 2564 โดยใช้แนวคิดของสตฟเฟิลบีม พบว่าหลักการและเหตุผลของหลักสูตรฝึกอบรมมีความสอดคล้องกับการหลักการเรียนรู้และแผนการดำเนินงานตามหลักสูตร ซึ่งตอบรับนโยบายของกรมอนามัย กระทรวงสาธารณสุข เช่นเดียวกับ Sompong (2012) ศึกษาวิจัยเรื่องการประเมินโครงการศึกษาอบรมหลักสูตรการพยาบาลเฉพาะทาง สาขาเวชปฏิบัติทั่วไป (การรักษารอคเบื้องต้น) คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ในด้านบริบท พบว่า วัตถุประสงค์ของการจัดการศึกษาอบรมมีความสอดคล้องกับนโยบายของกระทรวงสาธารณสุข ความต้องการของผู้รับการอบรม และปัญหาสภาพสังคมปัจจุบัน อันนำไปสู่ความจำเป็นของโครงการ ดังนั้นการจัดทำหลักสูตรฝึกอบรมนักบริบาลผู้สูงอายุชมรมแม่มอกหลันลำโพงโคโนมี มีความสอดคล้องกับนโยบาย และการแก้ไขปัญหาการดูแลผู้สูงอายุในสถานการณ์และความต้องการของบุคคล และสังคมโดยรวม

ด้านปัจจัยนำเข้า ผลการวิจัยพบว่า ปัจจัยด้านทรัพยากรในการหลักสูตรฝึกอบรมต่างๆ ที่จะนำมาใช้ดำเนินงาน ในภาพรวมหลักสูตรให้ความสำคัญและมีความพร้อม คือ วิทยากรหรืออาจารย์มีคุณวุฒิตรงตามศาสตร์ที่สอน มีความสามารถและเชี่ยวชาญเฉพาะด้าน ทั้งภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติ ซึ่งหลักสูตรสามารถดำเนินการและนำประสบการณ์ทางวิชาชีพมาถ่ายทอดได้ถูกต้องตามหลักการการดูแลผู้สูงอายุ สอดคล้องกับ Phibaluang (2019) และ Xuan Thi Bui (2019) ในการนำหลักสูตรมาอบรมนั้น วิทยากรของแต่ละหน่วยการเรียนรู้ คือ คณาจารย์ที่มีความรู้และประสบการณ์ที่ตรงกับการพัฒนาในแต่ละหน่วยการเรียนรู้และรายวิชาสามารถถ่ายทอดความรู้และจัดกิจกรรมการอบรมอย่างเหมาะสมและมีประสิทธิภาพ ทำให้ผู้อบรมมีความสุข

มีความรู้ความเข้าใจ นำความสามารถเฉพาะทางไปปฏิบัติ รวมทั้งวัสดุอุปกรณ์ เครื่องมือเครื่องใช้ สถานที่ และงบประมาณการดำเนินงานที่เพียงพอ จะสามารถบริหารจัดการในเรื่องความพร้อมในการรับผู้เข้าอบรมฝึกปฏิบัติงาน และเพิ่มคุณภาพให้มีมาตรฐานได้ สอดคล้องกับ Phaiko, et al. (2007) ในด้านความคิดเห็นต่อรูปแบบการจัดการเรียนการสอน พบว่าส่วนใหญ่พึงพอใจการสอนของอาจารย์ ที่มาทำการสอนเป็นผู้ที่มีความชำนาญ เชี่ยวชาญเฉพาะด้าน มีประสบการณ์สูง และได้คุณวุฒิบัตรด้านการพยาบาลเวชปฏิบัติ เป็นส่วนใหญ่จึงสามารถถ่ายทอดวิชาการได้เป็นอย่างดี สอดคล้องกับงานวิจัยของ Boonrubpayap, (2014) จากประเมินผลกลุ่มตัวอย่างพบว่า อาจารย์ผู้สอนทั้งหมดที่มีคุณวุฒิสำเร็จการศึกษาที่ได้รับประกาศนียบัตรการพยาบาล เฉพาะทาง และประสบการณ์การสอนที่ตรงสาขาทางการพยาบาล ทั้งภาคทฤษฎีและปฏิบัติจะมีการพัฒนาศักยภาพของตนเองในเรื่องความรู้ความสามารถตลอดเวลา จากการเข้าร่วมอบรม และประชุมวิชาการจากหน่วยงานต่าง ๆ โดยสามารถสอนและนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ได้จริง ส่งผลให้นักศึกษาได้รับการดูแลและพัฒนาให้มีความรู้ความสามารถในการให้การพยาบาลที่ถูกต้องเหมาะสมกับผู้ใช้บริการที่ครอบคลุมทั้งทางด้านร่างกาย จิตใจ สังคม วัฒนธรรม จิตวิญญาณและพัฒนาการ ที่ผ่านกระบวนการคิดวิเคราะห์บนพื้นฐานของคุณธรรมจริยธรรม และจรรยาบรรณวิชาชีพการพยาบาล จนสามารถให้การพยาบาลมีคุณภาพและประสิทธิภาพ เป็นพยาบาลที่สังคมต้องการได้อย่างแท้จริง

ด้านกระบวนการ ผลการวิจัยพบว่า การประเมินกระบวนการของหลักสูตรฝึกอบรม มีเนื้อหาทฤษฎีวิชาการให้คำปรึกษา การประสานงาน เทคนิคในการสอนของวิทยากรหรืออาจารย์ผู้สอน การประเมินผล และสถานที่ที่มีความเหมาะสม มีความสอดคล้องในระดับมากที่สุด สอดคล้องกับ Sompong (2012) ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน การคำนึงถึงการใช้วัสดุอุปกรณ์ ที่ทันสมัยและอำนวยความสะดวกกับการศึกษาจะทำให้การจัดกิจกรรมนั้นๆ ดำเนินไปด้วยความเรียบร้อย และ Klommek (2021) ศึกษาวิจัยเรื่องการประเมินหลักสูตรพยาบาลศาสตรบัณฑิต (หลักสูตรปรับปรุง พ.ศ. 2560) คณะพยาบาลศาสตร์มิชชั่น มหาวิทยาลัยนานาชาติเอเชีย-แปซิฟิก นักศึกษาผู้บริหารและอาจารย์มีความคิดเห็นเกี่ยวกับกระบวนการของหลักสูตรพยาบาลศาสตรบัณฑิตโดยรวม ได้แก่การบริหารหลักสูตร กระบวนการเรียนการสอน การวัดประเมินผล และกิจกรรมพัฒนานักศึกษา มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด ทั้งนี้เป็นเพราะการดำเนินการบริหารตามหลักสูตรและแผนการจัดการศึกษา ตลอดหลักสูตรวางไว้อย่างชัดเจน ครอบคลุม และตามกำหนดเวลา มีการติดตามการจัดการเรียนการสอน ให้เป็นไปตามแผนการศึกษา และมีการปรับเปลี่ยน เพื่อให้สอดคล้องกับสถานการณ์แต่ยังคงไว้ซึ่งมาตรฐานของหลักสูตร และการเรียนการสอน ขั้นตอนการประเมินผลจึงสอดคล้องในเรื่องของการจัดการด้านความพร้อม ในด้านการประสานงานของหลักสูตรที่มีความตั้งใจและรับผิดชอบในการปฏิบัติงาน ดังนั้นทุกขั้นตอนมีความเหมาะสม และสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของหลักสูตร และได้รับความร่วมมือในการอำนวยความสะดวกความจากทุกภาคส่วน ทำให้หลักสูตรสามารถบริหารจัดการได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ด้านผลผลิต ผลการวิจัยพบว่า การประเมินกระบวนการฝึกอบรมหลักสูตรการดูแลผู้สูงอายุ หลักสูตรสามารถเสริมสร้างให้ผู้อบรมเป็นผู้มีลักษณะของจิตบริการ และเป็นนักบริบาลที่มีจิตสำนึกตระหนักและรับผิดชอบต่อสังคมชุมชน สะท้อนหลักสูตรที่มีคุณธรรม จริยธรรม ที่สร้างมาจากความรู้ ทักษะทางปัญญา รวมถึงความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลและความรับผิดชอบ ที่สั่งสมมาจากวัฒนธรรมชุมชนที่สั่งสม สืบทอดความรัก ความเมตตา ความผูกพันจากสถาบันทางศาสนา ครอบครัว และชุมชน นำไปสู่การตระหนักถึงปัญหาส่วนรวม และการมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาาร่วมกันของนักบริบาลตำบลแม่มอกซึ่งมีความโดดเด่นของหลักสูตร นักบริบาลผู้สูงอายุ สอดคล้องกับ Suwit, et al. (2015) จากผลการประเมินหลักสูตรพยาบาลศาสตรบัณฑิต (ฉบับปรับปรุง 2555) ของคณะพยาบาลศาสตร์เกื้อการุณย์ ที่พบว่า ปัจจัยด้านผลผลิตที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ นักศึกษาปฏิบัติการพยาบาลด้วยความเมตตากรุณาและเอื้ออาทรอย่างเป็นองค์รวม ทำให้เห็นว่าการพัฒนาด้านเจตคติ ความรักและความเข้าใจ ปัจจุบันหลักสูตรด้านการบริบาลได้รับการส่งเสริมและให้ความสำคัญ จากสภาวะการณ์การเปลี่ยนแปลงทางสังคมที่มีความซับซ้อนมากขึ้น การนำหลักการและแนวคิดที่สะท้อนรูปแบบความหลากหลายในการทำความเข้าใจทางด้านจิตใจ การสร้างคุณค่า กำลังใจ ทั้งผู้ให้และผู้รับบริการจากการดูแลผู้สูงอายุจึงมีความจำเป็นในการสร้างมาตรฐานการพัฒนาหลักสูตรต่อไป สอดคล้องจากข้อสรุปได้จากการศึกษาวิจัยเรื่อง รูปแบบการพัฒนาสมรรถนะของผู้ดูแลผู้สูงอายุของ Wuttikorn (2016) ผลการศึกษาพบว่า รูปแบบสมรรถนะของผู้ดูแลผู้สูงอายุประกอบด้วย สมรรถนะหลักที่สำคัญ คือ จิตบริการ ยึดมั่นในจริยธรรม คุณธรรม ตามมาด้วย ความรู้ทาง วิชาการและสุขภาพ

ในส่วนของความพึงพอใจที่มีของนักบริบาล หัวหน้างานหรือผู้ควบคุม และผู้ใช้บริการ มีความคิดเห็นความสอดคล้องกับผลที่ได้จากการประเมินผลหลักสูตรฝึกอบรมในภาพรวม คือ การฝึกอบรมหลักสูตรนักบริบาลมีผลผลิตที่ตรงกับสภาพปัญหาและความต้องการ สะท้อนการสร้างอาชีพของนักบริบาลและคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในชุมชน ทำให้หลังการฝึกอบรมนักบริบาลมีทักษะ ความรู้ความเข้าใจมากขึ้น และสามารถนำมาใช้ประโยชน์ได้จริง สอดคล้องกับหัวหน้างานหรือผู้ควบคุมการเรียนการสอนทั้งภาคทฤษฎีและฝึกปฏิบัติ ที่มาจากรเครือข่ายความร่วมมือ ที่มีมาตรฐานทางวิชาชีพ มีความรู้ ความชำนาญ คุณวุฒิและประสบการณ์การทำงานที่ตรงกับหลักสูตรฝึกอบรม รวมทั้งเป็นบุคลากรที่มีจิตอาสาที่เป็นต้นแบบการทำงานที่มีจิตบริการ และที่ปรึกษาในการแนะนำและสอดแทรกเทคนิคที่เป็นประโยชน์ เช่น การสร้างกำลังใจ เจตคติ จรรยาบรรณ ในการทำงานให้กับนักบริบาลจนสามารถให้บริการและเสริมศักยภาพให้กับหน่วยงานที่เป็นแหล่งฝึกประสบการณ์ได้เป็นอย่างดี ทั้งนี้สอดคล้องกับความพึงพอใจของผู้ใช้บริการที่มีความพึงพอใจมากที่สุด หลังจากฝึกอบรมที่สะท้อนผลผลิตที่เกิดจากนักบริบาลที่มีความสามารถในการให้บริการและให้คำแนะนำที่เกี่ยวกับการบริบาลที่ถูกต้องและเหมาะสม รวมทั้งทักษะการให้บริการ ที่มาจากการสร้างเสริมในเรื่อง ความสุภาพอ่อนโยน มีกิริยามารยาทที่ดี ทักษะในการสื่อสารแก่ผู้รับบริการและญาติผู้รับบริการ

ในการประเมินผลการหลังผ่านการฝึกอบรมการดูแลผู้สูงอายุของนักบริบาลตำบลแม่มอก อำเภอด่าน จังหวัดลำปางในด้านปฏิกิริยา ด้านการเรียนรู้ ด้านพฤติกรรม และ ด้านผลลัพธ์ ผลการประเมินผล หลักสูตร สามารถสร้างศักยภาพการเปลี่ยนแปลงและผลลัพธ์ที่สอดคล้องกับการแก้ปัญหา สนองความต้องการ ของชุมชน และรองรับนโยบายในการพัฒนาเศรษฐกิจ สังคมชุมชนและสิ่งแวดล้อมได้อย่างแท้จริง

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1. สามารถนำผลการประเมินผลการฝึกอบรมหลักสูตรการบริบาลผู้สูงอายุไปประยุกต์ใช้กับหน่วยงานทั้ง ภาครัฐและเอกชนที่รับผิดชอบดูแล

2. สามารถนำไปเป็นแนวทางประเมินผลการฝึกอบรมหลักสูตรการบริบาลผู้สูงอายุสำหรับธุรกิจการ ให้บริการการดูแลผู้สูงอายุ

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการประเมินผลเปรียบเทียบหลักสูตรการฝึกอบรมด้านการบริบาลผู้สูงอายุในบริบทพื้นที่ที่มีความแตกต่างกันเพื่อให้สามารถมองเห็นการเปลี่ยนแปลงได้ชัดเจนมากขึ้น

2. ควรมีการศึกษาระบบการให้บริการด้านการบริบาลผู้สูงอายุในรูปแบบออนไลน์ เพื่อติดตาม ประเมินผลการสร้างความแตกต่างของหลักสูตรและต่อยอดไปสู่การให้บริการในรูปแบบอื่นๆ

References

- Boonrubpayap, B. (2014, January-April). The Evaluation of the Program in Nursing Specialty in Nurse Practitioner (Primary Medical Care). **The Royal Thai Army Nursing College Journal of The Royal Thai Army Nurses**, 15(1), 112. [In Thai]
- Department of Mental Health. (2020). **93 days to society "old people" in 5 provinces, the oldest-the least old**. [Online]. Available: <https://www.dmh.go.th/news-dmh/view.asp?id=30453> [2020, October 1]. [In Thai]
- Kirkpatrick, D.L. (1960). **Evaluating training programs: the four levels**. San Francisco : Berrett-Koehler.
- Klommek, J. (2021). (2017, January-April). Faculty of Nursing, Mission Asia-Pacific International University APHEIT. **Journal of Nursing and Health**, 3(1), 27-28.
- Phaiko., K., Boonrubpayap, B., Panthewan, P., Prasitwetchakun, A, Poomsanguan, K., Senee, A. & Prachankhet, O. (2007). **Curriculum assessment specialist nurse general practice treatment of underlying diseases. Class 2 Royal Thai Army Nursing College (research report)**. Bangkok : Royal Thai Army Nursing College. [In Thai]

- Pibaluang, P. (2019). Research and Evaluation of Nursing Training Program in Family Medicine Branch Boromarajonani College of Nursing Sanpasitthiprasong Wachiravej. **Journal of Urban Medicine**, 63(3), 181.
- Sompong, P. (2012). **Research study on the evaluation of a project for education in specialized nursing courses General Practice (Pretreatment) Faculty of Nursing.** Master of Science degree program Assessment Science, Srinakharinwirot University. [In Thai]
- Stufflebeam, D.L. (1971). **Educational Evaluation and Decision Making.** Itasca, Illinois : Peacock Publishing.
- Suwit., B., Satasuwan, A., Satasuwan, A., Lhaosupab, N., & Chongthammanurak, N. (2015). **Assessment of Bachelor of Nursing Programme. Kuakarun Faculty of Nursing, Nawamintrathirat University Kuakarun Journal**, 22(2), 71-90. [In Thai]
- Thanaboonpuang, P. (2021, January-June). Evaluation research of the Elderly Care Manager Training Program, fiscal year 2021 by using the assessment concept of the staff beam. **Journal of Measurement, Evaluation, Statistics and Social Science Research**, 2(1), 43. [In Thai]
- Wuthikorn, K. (2016). **This thesis is part of the studies under the Doctor of Philosophy program.** Department of Organizational Development and Human Performance Management, College of Commerce Burapha College.
- Xuan Thi Bui. (2019, January-April). Evaluation of training programme to improve the quality of life of the elderly Pru Yai Subdistrict Municipality, Mueang District, Nakhon Ratchasima Province. **Research Journal Khon Kaen University (Graduate Edition) Humanities and Social Sciences Year**, 7(1), 32-33. [In Thai]